

hjelp til selvhjelp

God Jul

til alle våre lesere
og støttespillere!

NEPAL

Søsterens innsats reddet Tika ut
av barneekteskapet.

Side 23

BURKINA FASO

Salget stoppet opp og
inntektene ble borte.

Side 9

hjelp til **selvhjelp**

FORSIDEBILDET
Samtale om kaste
engasjerte i Nepal
Foto: Egil Mongstad

Covid 19 - Et krevende år	4	22 Hjertevenn - Barnebrud på rømmen
Arbeidsløysa stig og fattigdomen aukar	9	24 På «flukt» i Mandal
Tema: Kaste i Nepal	10-15	25 Solenergi hjelper
Håp i et forskjellssamfunn	10	26 Øyeblikket
Tre fortellinger om kaste	12	28 Snekkardraumen
Livsmestringsskolen	14	29 Re:Act - Gi oss muligheten
Verden i bilder	16	30 Karantene hindra spreiring
Småstoff fra nært og fjernt	18	31 Generalsekretæren: Push grensene!
Og fred på jorda	20	

Redaktør Egil Mongstad Journalister Karen Kilane, Sofi Lundin, Kristin Halsnes, Fatoumata Demmélé, Anna Ababiku
Grafisk Design Innoventi Trykk Unitedpress.no Opplag 18 200 Adresse Skippergata 3, Boks 414, 4664 Kristiansand Telefon 38 12 75 00 Faks 38 12 57 10
E-post post@strommestiftelsen.no Internett www.strommestiftelsen.no Giverkonto 3000.32.51000

Magasinet kommer med fire nummer i året. Ettertrykk anbefales med henvisning til Hjelp til Selvhjelp som kilde. Trykkes på miljømerket, resirkulert papir. Hjelp til Selvhjelp er pakket i hundre prosent nedbrytbar biofilm som skal kastes med matavfall.

Kontrollerer at innsamlede midler brukes riktig. Strømmestiftelsen forplikter seg til å fortelle deg at gaven har kommet frem, og gi deg fortløpende informasjon om arbeidet.

FATTIGDOMMEN ØKER

STOR INNSATS OG MYE GODT ARBEID gjennom de siste tiårene har gjort at tallet på fattige er kraftig redusert. Velstanden har økt, og det er færre uten arbeid. Flere barn får skolegang og utdanning og folk har fått det mye bedre. Nå snur statistikken nedover, og tallet på fattige øker kraftig. I Norge har vi en stolt tradisjon for å hjelpe. Misjon, kirke, solidaritet. Dette er tradisjoner som har tatt vare på og motiverer fortsatt til engasjement og deltakelse, omsorg og giverglede. Dette er en arv som har gitt Norge internasjonal anerkjennelse og en stolt tradisjon å ta vare på i også når det gjelder å bekjempe fattigdom.

Norge blir lagt merke til i denne kampen. Den årlige TV-aksjonen er et godt eksempel på det. Og skoleelevenes egen årlige solidaritetsaksjon, Operasjon Dagsverk er et annet og svært godt eksempel på denne verdien i vårt samfunn. I år gikk Operasjon Dagsverk til Strømmestiftelsen og til arbeid blant unge som har flyktet fra Sør-Sudan og nå bor i bosettinger for flyktninger i Nord-Uganda. Strømmestiftelsen vokste ut av kristen nestekjærlighet, solidaritet og verdien i det å hjelpe. I snart 45 år har vi bidratt til at mennesker har fått det bedre, og har kommet ut av fattigdom. Eksemplene

på det er mange. Men nå strammes grepet til. Pendelen har snudd og fattigdommen øker. Koronapandemien har skylden for det. Mennesker vi arbeider blant mister inntektene sine, arbeidsplassene blir borte, skolene stenger dørene og barn mister verdifulle år med utdanning. Nå har Speed School og Bridge School startet opp igjen, men ennå vet vi ikke hvor mange barn som kommer tilbake til de offentlige skolene. For mange vil veien dit

være nesten umulig. Vårt oppdrag er det samme som startet med pastor Olav Kristian Strømme, da han startet sitt innsamlingsarbeid som senere ble Strømmestiftelsen. Vi skal bekjempe fattigdom og arbeide for at de fattigste av de fattigste kan følge sine drømmer og kanskje en dag få oppleve at drømmene blir virkelige.

Om få uker skal vi feire jul – at Guds sønn kom til oss – til denne verden. Han ble født i inn i

fattigdom og til en familie på flukt.

Koronapandemien øker fattigdommen. Vårt oppdrag er å bekjempe fattigdom. Han som viste oss hva kjærlighet, omsorg, solidaritet og medmenneskelighet er, han er vår inspirasjon.

Vi ønsker dere alle en riktig god jul!

Men nå strammes grepet til. Pendelen har snudd og fattigdommen øker.

EGIL MONGSTAD

Egil Mongstad
Redaktør

Strømmestiftelsen
BEKJEMPER FATTIGDOM

VERDIGHET, SOLIDARITET OG RETTFERDIGHET

Strømmestiftelsen er utviklingsorganisasjonen som hjelper folk i gang. Som gir fattige mennesker starthjelp til å klare seg selv på egenhånd. Vår erfaring er at milde gaver ikke hjelper folk ut av fattigdom. Derfor gir vi heller muligheter. Utgangspunktet for vårt arbeid er knyttet til det kristne verdigrunnlaget med Jesu liv og lære som inspirasjon og rollemodell for nestekjærlighet. Hjelp til Selvhjelp arbeider etter Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakatens regler for god presseskikk.

2020 er året da mye av arbeidet vårt i en periode virkelig stoppet opp. Koronapandemien satte dype spor etter seg i prosjektene våre. Land etter land lukket ned. Det ble reiseforbud både over landegrensene og internt. Skoler ble stengt, butikker måtte lukke, små enkeltmannsforetak stengte og arbeidsplasser ble borte.

Hvordan har Covid-19 påvirket arbeidet vårt frem til nå?

Vi har snakket med våre tre regiondirektører og vår generalsekretær for å høre deres erfaringer.

Et krevende år

TEKST OG FOTO EGIL MONGSTAD

Da pandemien kom ble arbeidet flyttet til hjemmekontor. Her generalsekretær Kristine S. Sødal på sitt hjemmekontor.

Det har vært et langt år, sier Kristine Sødal, og nipper forsiktig til en kopp fersk nytrukket kaffe. Utenfor har høsten lagt sin våte hand over Kristiansand og tunge regndråper hamrer ned på brosteinen i Markensgate. Det er ennå noen uker igjen av «annerledesåret» og fortsatt er mye usikkert om hva som kommer til å skje fremover.

ET ANNERLEDES ÅR

– Nå er fire medarbeidere, i fire forskjellige land smittet av Covid-19, og ansatte må arbeide fra hjemmekontor. Pandemien er inne i en ny oppblomstring og jeg legger ikke skjul på at jeg er urolig for både liv og helse til våre ansatte. Siden pandemien kom og arbeidet vårt ble sterkt redusert, har det vært en krevende situasjon, sier generalsekretær i Strømmestiftelsen Kristine Sødal. For år 2020 ble slett ikke slik hun hadde sett det for seg da kirkeklokkene og nyttårsrakettene ønsket det nye året

velkommen.

– Året begynte med en tur til Sri Lanka i januar. Neste år skal vi avslutte arbeidet der. Jeg reiste dit for å starte forberedelsene til det. I februar var jeg i Tanzania med styret. Så kom mars med korona. Når jeg nå ser meg tilbake virker det som om det er så uendelig lenge siden, sier generalsekretæren.

MANGE SPØRSMÅL

– Vi fikk hjemmekontor og ingen kunne møtes som vi gjorde før. Reiser som var planlagt måtte avlyses. Mye ble usikkert og nye problemstillinger dukket opp. Hva med de ansatte og våre samarbeidspartnere, og ikke minst hva med alle dem som vi arbeider for? Heldigvis ble ingen syke i den første runden med pandemien. Men spørsmålene var mange. Og vi hadde ikke svarene, sier Sødal. I starten stengte så å si nesten hele virksomheten ned. Mot slutten av april var mer enn 80 prosent av arbeidet satt på vent. Skoler ble stengt, aktiviteten

i spare- og lånegruppene ble sterkt redusert.

– Vi kunne ikke gjennomføre lese- og skriveopplæring for voksne, og ungdomsprogrammene Samvad, Shonglap og Bonga ble også satt noe på hold. Pandemien rammet hele virksomheten vår, forteller Sødal. I uke 20, om lag to måneder inn i pandemien, var aktiviteten i prosjektene oppe på 27 prosent og i dag, når dette skrives er den globale aktiviteten på vel 82 prosent. Det er et tall hun er stolt over.

FATTIGDOMMEN ØKER

– Heldigvis er mye av arbeidet i gang igjen. I Vest-Afrika er aktiviteten den samme som før pandemien kom. Men mye er fortsatt usikkert. For dette er ikke over. Og hva med arbeidet videre? spør hun seg.

– Generelt sett er jeg bekymret for dem vi arbeider for. Fattigdommen øker, det vil bli flere barn som er ute av skolene, flere barneekteskap kommer til å bli inngått, det blir mer barnarbeid og flere overgrep mot barn. Og jeg er redd det også vil bety mer vold mot kvinner og barn, sier Sødal. Hun frykter også at det nesten vil være umulig å nå målsettingen om å utrydde ekstrem fattigdom innen år 2030.

– Generelt sett er jeg bekymret for dem vi arbeider for. Fattigdommen øker, det vil bli flere barn som er ute av skolene.

KRISTINE S. SØDAL

MYE ER USIKKERT

– Pandemien har ført til mindre handel, og i prosjektene har mange lidd store økonomiske tap fordi de ikke kan drive sine virksomheter og handel som før. Selv om mye av arbeidet er godt i gang igjen er det mye usikkert fremover. For meg understreker denne nye virkeligheten alvoret i hvorfor vi er her, og forsterker forpliktelsen vi har overfor de aller fattigste og alle som nå har fått det verre. Vi må bare stå på og øke innsatsen vår. Og det er fantastisk å se at givene våre er med oss også i denne tiden. Dette er en ny situasjon og en krevende tid. Vi skal gjøre det vi kan for at mennesker på nytt kan ta fatt på veien

ut fra fattigdom, sier Sødal.

DET NYE NORMALE

Hun er imponert over kreativiteten og viljen til å tenke nytt i hele stiftelsen. – I Nepal stoppet mye av arbeidet i livsmestringskurset Samvad opp fordi vi ikke kunne samle gruppene lenger. I stedet lagde vi radioinnslag som vi fikk sendt over lokale radiostasjoner. I Øst-Afrika delte vi ut solcelleradioer til barn i familier som verken hadde strøm eller radioer, slik at de kunne følge alternativ undervisning over radio. Nærmest fra første dag begynte jeg med ukentlige møter på nett med alle ansatte over hele verden. Det har vært svært viktig å ha den kontakten. Nå samles alle ansatte i de ulike landene til et felles informasjonsmøte en gang i måneden. De møtene kan ikke erstatte den gode samtalen ansikt til ansikt. Men digitale plattformer vil endre på hvordan vi møtes og kommer sikkert også til å redusere reisevirksomheten vår siden det nå er gode plattformer for digitale møter. Samtidig tror vi arbeidet vårt også kan komme styrket ut av dette og vi kan fortsette arbeidet med nye og innovative løsninger. Det er bra for de fattige, sier Sødal.

Nærmest fra over natten ble mye av arbeidet lukket ned og skolene stengt. I Vest-Afrika måtte vi lukke Speed-School. Dette bildet er fra en Speed-School i Niger (illustrasjonsfoto)

2020 – året da mye ble annerledes

TEKST EGIL MONGSTAD FOTO STRØMMESTIFTELSEN

En lykkelig barneflokk. Dette er skoleelever fra ulike skoler i Uganda som nå til, tross for stengte skoler, kan følge undervisning på solcelleradioer.

Pandemien vil ta flere barn ut av skolen, sier regiondirektør for Øst-Afrika, Patrick Wajero.

Nå er alle hurtigskolene i full aktivitet igjen, sier regiondirektør Rokiatiou Dembele i Vest-Afrika.

– Jeg er urolig for at pandemien vil skape større avstand mellom rik og fattig, sier regiondirektør for Asia, Dharshini Croos.

Alt ble annerledes. På få timer stoppet Mali opp, så fulgte Burkina Faso og til sist Niger, sier regiondirektør for Vest-Afrika Rokiatiou Dembele i Mali.

– Det ble en helt ny situasjon. Vi kunne ikke reise og besøke arbeidet. Etter hvert kom det rapporter fra våre partnere som fortalte om barn som sultet, om barn som flyktet hjemmefra og om mer barnearbeid. Skolene stengte. Programmet Speed School stoppet opp, og barna ble hjemme. Bare de eldste som gikk på yrkesopplæring fikk fortsette på skolen. Det samme kunne kvinnene i spare- og lånegruppene. Og hva med sikkerheten til våre ansatte, våre partnere og våre mottakere ute i prosjektene. Usikkerheten ble en stressfaktor, sier Dembele.

SOLCELLERADIO

Også i Øst-Afrika ble skoler og førskoler stengt. Livsmestringskurset Bonga for tenåringsjenter stoppet nesten helt opp. Selv om det ble satt i gang hjemmeundervisning på internett og gjennom radio og TV, nådde det ikke ut til de fattigste og mest sårbare som ikke har internett eller radio og TV. Da skolene ble stengt rammet det disse barna aller mest og vi måtte gjøre noe, sier regiondirektør i Øst-Afrika, Patrick Wajero. De tok i bruk solcelleradioer til fjernundervisning og hadde nettundervisning for å utdanne og etterutdanne lærere.

FLERE BARNEEKTESKAP

Fortsatt er skolene stengt og han er urolig for hvor mange som ikke vil komme tilbake til skolen og til Bonga-klassene. Han mener det kan bli nødvendig å ha kampanjer for å få barna tilbake. – Da pandemien kom hadde mange foreldre ikke annet valg enn å sette barna i arbeid dersom familien skulle klare å

unnå sult og ny fattigdom. Pandemien vil gjøre at forskjellene mellom rik og fattig blir større, kriminaliteten vil øke og det blir mer utrygghet. Vi ser at antall barneekteskap øker dramatisk og at flere unge jenter blir gravide. Det blir mer barnearbeid. Overgrep mot barn og kvinner øker, og det blir mer fysisk og psykisk vold. Når en skolejente blir gravid, er det vanskelig å få henne tilbake til skolen. For et barn som har fått smaken på lomme penger, kan det bli vanskelig å komme tilbake til klasserommene, sier Patrick Wajero.

RADIO-SAMVAD

Også i Asia stengte pandemien ned samfunnet. Nesten over natta hadde mange mistet inntektene. Behovet for hjelp ble akutt.

– Siden vi ikke er en nødhjelpsorganisasjon var det begrenset hva vi kunne bidra med i starten. Vi måtte tenke sikkerhet. Vi hadde daglige møter på nett med våre samarbeidspartnere som igjen hadde kontakt med mottakerne ute i prosjektene. I Nepal utarbeidet vi et radiotilbud, startet vi Radio Samvad og hadde faste sendinger der vi informerte om pandemien. Vi hadde og undervisning om tematikk knyttet til livsmestringskurset Samvad. Vi hjalp myndighetene med å sette opp karantensesenter for å forhindre spredning av viruset. Etter hvert begynte vi også å holde kurs, undervisning og Samvad-møter på nett, forteller regiondirektør for Asia, Dharshini Croos.

AVSTANDEN ØKER

I Vest-Afrika ble radio og TV brukt til å informere. Vi snakket om håndvask, avstand og munnbind og informerte om pandemien. – Vi måtte tenke nytt, og valgte gradvis å åpne Speed School-sentrene igjen. Barna kom tilbake og ble delt inn i mindre grupper og kom til skolen til ulike

tidspunkt gjennom dagen. Alle sentrene fikk såpe og vann og alle elever og lærere må bruke munnbind. Slik kunne vi fortsette. Nå er alle hurtigskolene tilbake i full aktivitet, sier Rokiatiou.

– Jeg er redd for at pandemien vil skape større avstand mellom rik og fattig. Mange kommer ikke til å få den utdanningen de skal ha. Når skolene begynner igjen vil flere ligge etter dem som har hatt midler og penger til alternativ utdanning. Det bekymrer meg. Selv om vi har brukt radio og myndighetene også har tatt i bruk TV til å undervise, er det mange i de aller fattigste områdene som ikke har tilgang disse ressursene. De får mye å ta igjen. Radio-Samvadd er et forsøk på å møte denne utfordringen, og ble en suksess, sier Dharshini Croos i Colombo.

Men forskjellene og fattigdommen øker. Den positive utviklingen vi har sett de siste 10-årene blir satt mange år tilbake og vi vil få flere fattige.

FLERE FATTIGE

I Øst-Afrika er utfordringene de samme. I Sør-Sudan har skolene nærmest stoppet helt opp. Der var det vanskelig fra før. Denne situasjonen gjør det ikke bedre, sier regiondirektør Patrick Wajero. Men forskjellene og fattigdommen øker. Den positive utviklingen vi har sett de siste 10-årene blir satt mange år tilbake og vi vil få flere fattige. Det er alvorlig, sier de tre

regiondirektorene. I Vest-Afrika er det nå matmangel og sult i enkelt områder, og mer barnarbeid. Mange barn begynner å arbeide i gullgruvene som, i tillegg til å utnytte barna, er farlige dødsfeller for dem. – Når inntektene blir borte, må en gjøre noe annet for å få mat på bordet, for eksempel dyrke sjøl. Nå er det mange i livsmestringskursene i Øst-Afrika og Asia som lærer hvordan de kan dyrke mat og kompostere husholdningsavfall til god og næringsrik jord. På tettsteder og i landsbyene er det mange unge jenter som nå dyrker grønnsaker i kasser og krukker på tak og terrasser. Et kosthold med mer grønnsaker gjør at færre blir syke. Vi har for eksempel ikke hatt mange tilfeller av kolera den siste tiden, sier regiondirektøren i Øst-Afrika.

HJELPER HVERANDRE

På Sri Lanka viser en undersøkelse at pandemien har ført til at 88 prosent av dem vi jobber med har mistet inntektene

I Vest-Afrika er Speed Schools i gang og elevene er tilbake på skolene. Her fra en skole i Burkina Faso.

Midt i krisen er det gledelig å oppleve at grupper er solidariske og går sammen for å hjelpe hverandre, når kriser som dette skjer.

Dharshini Croos.

sine. 96 prosent sier at situasjonen er belastende psykisk, og mer enn 50 prosent sier de har problem med å få nok mat til barna sine. – For svært mange er den økonomiske belastningen stor. Mange kommer til å bruke sparepengene sine. Når de kan starte opp igjen er faren stor for at de har tapt mye, at sparepengene er borte og de må starte helt på nytt. Og uten forsikring er alt tapt. Derfor er det gledelig når vi ser at

grupper er solidariske og går sammen for å hjelpe hverandre, når kriser som dette skjer, sier Dharshini Croos.

– Det er nå vi ser styrken i den strukturen vi har. Å arbeide med lokale organisasjoner betyr at vi er ute i landsbyene hele tiden. På denne måten har direkte kontakt med mottakerne ute i landsbyene og kan handle og reagere raskt når ting som dette skjer. Nå ser vi og verdien av å bygge opp sterke lokale organisasjoner og vår erfaring er at pandemien har styrket samarbeidet mellom den lokale organisasjonen og lokale myndigheter, sier regiondirektøren i Asia.

Helt i starten av pandemien var aktiviteten i Strømmestiftelsen 17 prosent av full virksomhet. Nå begynner det å skje mer og mer i prosjektene og vi ligger nå på tilnærmet full drift igjen. Flere steder er en tilbake til full aktivitet. Men fortsatt legger pandemien et slør av usikkerhet rundt fremtiden.

Da krisen kom, og folk ikke kunne møtes ble radiosendinger tatt i bruk i Nepal. Her fire jenter fra en Samvad-gruppe som hører på et av programmene som ble sendt over Radio-Samva

Slik var aktiviteten i prosjektene våre i uke 20 og i uke 42.

GLOBALT

ASIA

ØST-AFRIKA

VEST-AFRIKA

Arbeidsløysa stig og fattigdommen aukar

Koronapandemien satte en stopper for butikken til Sita Belem og familien. Nå overlever de på kjøkkenhagen, egne høner og familiens kornlager.

TEKST OG FOTO FATOUMATA DEMBÉLÉ, REKO, BURKINA FASO

Sita Belem er bekymret og håper koronapandemien snart går over. Siden pandemien kom, har hun og mannen nesten tapt alle inntekter fra de vesle virksomhetene de har.

I landsbyen Reko, noen mil nord for hovedstaden Ouagadougou i Burkina Faso, bor 40 år gamle Sita sammen med mann og fem barn. Her arbeider Strømmestiftelsens samarbeidspartner ADEFAD blant annet med spare- og lånegrupper. For snart et år siden ble hun og 24 andre kvinner med i en slik gruppe. Det var den første spare- og lånegruppen i landsbyen. Gruppen fikk navnet «Relwendé» som på det lokale språket Mossi betyr; «å overgi seg til Gud».

SPENNENDE OG NYTT

– Da vi begynte visste jeg lite om det å tjene penger. Jeg jobbet hjemme og mannen min tjente pengene. Men jeg syntes det var spennende. Han klarte å overtale meg til å bli medlem og mannen min hadde ikke noe imot det. I begynnelsen sparte vi 250 CFA, (vel 4 kroner) i uka. Etter 34 uker hadde jeg spart 8500 CFA (140 kroner). Nå har vi økt sparingen til 500 CFA i uka, forteller Sita Belem.

TJENTE PENGER

– I starten turte jeg ikke ta lån. Men etter hvert måtte jeg og lånte 5000 CFA (vel 80 kroner), og kjøpte sukker og krydder som jeg solgte. Salget gikk bra og jeg fikk flere kunder. Etter en stund ville jeg ha flere

varer og begynte jeg å selge couscous (gryn som er fremstilt av semule og durumhvete - red.anm.), forteller hun. Jeg fikk mye skryt fra mannen og barna mine. Snart tjente jeg så bra at jeg kunne være med å betale noe av utgiftene våre. Det satte mannen min, som også er kjøpmann, stor pris på, forteller Sita.

DEN NYE SYKDOMMEN

– Så kom koronapandemien. De siste månedene har forretningen gått på tomgang og salget har stoppet nesten opp. Vi hørte om den nye sykdommen. Men vi var sikre på at det bare ville ramme vesten og ikke oss. Etter hvert forstod vi at dette kom til oss også, sier Sita.

REISESTOPP OG KJØKKENHAGE

– Det ble dramatisk. Kundene ble borte og inntektene stupte. Restriksjoner gjorde at mannen min ikke kunne reise. Jeg merket at det ble vanskelig og inntektene ble kraftig redusert, sier hun. – Hva skulle vi gjøre? Vi bor på landsbygda og vi har litt jord. Nå har vi laget en kjøkkenhage, dyrker grønnsaker og har høner. Sammen med resten av familien har vi og et kornkammer. Det er det som holder oss oppe nå, sier Sita Belem.

De siste månedene har forretningen gått på tomgang og salget har stoppet nesten opp.

SITA BELEM

Holdningene til kaste forandrer seg, men det går sakte. Her er noen kvinner fra landsbyen sammen med flere andre for å diskutere hvorfor det er kaste. Fremme fra venstre: Muma Devi Rayajamajhi (Chhetri), Chamar Chajdrawati (Dalit) Akalamati Yadav (Vaiysa) og andre kvinner fra landsbyen.

Håp i et forskjellssamfunn

Kaste handler om religion – kultur - tradisjon og om å holde noen mennesker nede og utenfor resten av samfunnet. I landsbyen Bhadokhar i Nepal vil noen ta vare på tradisjonen, mens andre vil skrote den.

TEKST OG BILDE EGIL MONGSTAD

Hvorfor har vi et system som skiller folk i ulike kaster? Spørsmålet henger i luften. På den åpne plassen i landsbyen Bhadokhar i Nepal, har 30 – 40 voksne og ungdommer fra ulike kaster samlet seg. Det er hit innbyggerne i landsbyen kommer når store og mindre spørsmål skal diskuteres. Mennene har tatt plass på noen stoler og benker langs veggen, mens kvinnene sitter på matter på bakken, i skyggen av den synkende ettermiddagssola.

KAN IKKE ENDRE DETTE.

– Det var mye bedre før. Da var ikke kastediskriminering forbudt. Da var det en del av hvordan vi levde og forholdt oss til hverandre. Da kaste ble forbudt forandret samfunnet seg. Det ble ikke bedre, sier en mann og setter i gang en livlig prat om det fordi han mener det var bedre før det ble forbud.

– Hva gjør vi for eksempel når noen fra forskjellige kaster vil gifte seg? Vi kan ikke endre reglene for ekteskap og tillate at barna våre gifter seg på tvers av kaste, det vil være galt, sier en.

Samtalen går høyt og mange vil si noe. Kvinnene sitter like ved mennene og lytter. En av dem som er her er Chhetri, noen er Daliter (kasteløs red.anm) og noen er fra middelkastene Kshatriya og Vaisya.

TROR PÅ LIKHET

– Religionen vår sier at vi har fire kaster. Det må vi forholde oss til. For de av oss som er høyere kaste kan ikke spise sammen med eller ta imot vann fra, eller ta en kasteløs inn i hjemmet. Likevel

skjer det mer og mer og flere godtar at det er slik. Men det er ikke riktig, sier en. To unge gutter kaster seg inn i samtalen. De liker ikke at det er kaste. De tror på likhet og at alle skal ha de samme rettighetene. Men de vil fortsatt holde på reglen om å gifte seg innenfor samme kaste.

– Men at vi ikke kan ta vann, eller spise sammen eller få mat fra hverandre er bare tull. Det må vi bare se og bli kvitt. Vi kan ikke ha det slik og fortsette å diskriminere hverandre på den måten lenger. Vi er like og vi vil ha likhet, det er det som er rett, sier 21 år gamle Parhuram Kori, som tilhører middelkastene.

VIL ENDRE SAMFUNNET

Han får støtte av 17 år gamle Gitram Ahir. Begge to er med i en Samvad-forum-gruppe, en gruppe ungdommer som har vært med i livsmestringskurset Samvad, og andre ungdommer som arbeider for å skape endringer i lokalsamfunnet. Samvad er et program for unge jenter som Strømmestiftelsen driver her gjennom den lokale organisasjonen KIRARDC. Så tar en av kvinnene ordet. Hun er Dalit og kasteløs.

– Det var verre før. Da opplevde vi at folk fra høyere kaste dominerte oss. I diskusjoner og når vi skulle bestemme noe var ikke vår stemme like viktig som deres. Det er en vond følelse å bli holdt utenfor. I bryllup kan vi ikke spise sammen med de andre, og vi må koke maten vår sjøl. Vi får heller ikke gi vann til noen fra en høyere kaste, eller være ved brønnen sammen. Selv om samfunnet har begynt å endre

holdninger til dette, så skjer det sakte. Det må tenkes nye tanker og det er i hver enkeltes hode endringene må skje, sier Chamar Chajdrawati.

IKKE ALLE ER ENIGE.

– Jeg føler meg likestilt med de andre kvinner her, sier Muma Devi Rayajamajhi. Hun er Chhetri og tilhører den høyeste kasten.

– Men det er ingen fra de lavere kastene som kommer hjem til meg – og vi spiser ikke sammen. Hjemmet er privat, men i fellesskap utenfor hjemmet kan vi være sammen, sier hun.

VIL ENDRE SAMFUNNET

– Samvad er godt for landsbyen. Barna våre diskuterer viktige saker som kaste, ekteskap og medgift. Det er en gave til jentas familie når mannen gifter seg, og en tradisjon som skaper fattigdom og store forskjeller. Vi snakker om barneekteskap, om prostitusjon og salg av jenter, om hvordan alkohol og vold i hjemmene ødelegger familier, og om økonomi og mye mer.

Det de snakker om endrer samfunnet vårt og det er bra, sier Chamar Chajdrawati som også er med i landsbyens støttegruppe for Samvad.

– Samvad endrer oss og hvordan vi tenker, ikke bare i forhold til kaste, men på flere områder. Jeg skulle ønske at alle i landsbyen fikk være med på dette. Og at flere enn oss fikk dette programmet. Det ville betydd mye, ikke bare for vårt område, men for hele landet, sier Chamar Chajdrawati.

FAKTA

Det antas at kastesystemet ble utviklet i Sør-Asia mot slutten av den vediske perioden, rundt år 1500 til 500 år før Kristus.

Kasteløse ble utstøtt fra sosiale engasjementer, og ble nektet å gå inn i templer.

I Nepal finnes det i dag fire hovedkaster:

1. Brahmin (prester og lærere)
2. Kshatriya, (soldater og adel)
3. Vaishya, (handelsfolk og bønder)
4. Sudra (tjenere og folk av de laveste yrker)

Helt nederst og utenfor de fire hovedkastene er Dalitene. Det er de som også blir kalt de urørbare. Dalit betyr "de undertrykte".

Kaste ble forbudt i Nepal i 1963.

For 1000 år siden hadde Nepal over 3000 forskjellige kaster.

I Nepal anslår man at 13,6 prosent, rundt 3,6 millioner mennesker er Daliter (kasteløse).

Globalt regner man med at over 260 millioner mennesker er kasteløse eller berørt av kastesystemet.

Jhilke Thapa og kona Bina vil beholde kastesystemet.

Vil beholde kaste

– Kaste er viktig. Det er det som gir anerkjennelse. Jeg er Chhetri, det gir meg en posisjon og betydning i samfunnet. Jeg har ikke tenkt å endre noe på det, sier Jhilke Thapa (80).

Han sitter i husveggen ved døråpningen utenfor huset. Avlingen er i hus, hønene tripper rundt og et par kalver og en ku står i band like bak hushjørnet. Ved siden av ham sitter kona Bina, og i døråpningen dukker et av barnebarna opp.

– Kaste er ikke tilfeldig. Det kommer fra religionen og forfedrene våre. Gjennom kaste ble samfunnet vårt delt inn og jeg akter å leve etter det, sier den gamle mannen.

Den gamle tradisjonen som først dukker opp i Nepal på 1300 tallet var en måte å dele opp samfunnet på.

Jhilke bor sammen med kona og storfamilien i høylandet i landsbyen Lakuri Pokhara i Tewang vest i Nepal. I et traue ligger maiskolber og maiskorn og på en matte tørker de noen grønne blader i den skarpe ettermiddagssola.

Kornet på jordstykket på fremsiden av huset er høstet. Han må leie arbeidskraft til det. Det arbeidet er det Dalitene, de kasteløse, som gjør.

– De arbeider godt og gjør en god jobb. Men ingen av dem får komme inn i huset vårt. Når de arbeider her må de spise ute, og jeg vil aldri ta imot mat eller drikke fra en kasteløs. De er urene, sier han og er oppriktig redd for å bli syk dersom han skulle bli berørt av en Dalit.

– En gang kom det en kasteløs hjem til oss, og da ble kona mi syk. Det vil jeg ikke oppleve igjen, sier han.

Han er ikke redd for å få besøk av andre fra høyere kaster eller noen fra urbefolkningen. Men heller ikke de kommer inn på kjøkkenet. Han innser at dette er en gammel tradisjon som sikkert kommer til å forsvinne med hans generasjon, men det kan han leve med.

– Men verken jeg eller andre jeg kjenner på min alder vil endre noe på dette nå. Jeg vil ha kaste og alt det et kastesamfunn betyr og byr på, og jeg kommer ikke til å endre på noe. Jeg mener kaste er riktig, fordi det er en del av kulturen og religionen vår, sier Jhilke Thapa.

Indira Pun Magar er motstander mot kastesystemet og vil arbeide for å fjerne det.

Aktivist mot forskjellbehandling

Indira Pun Magar (28) tilhører middelkasteren. Hun er gift og har en datter på fire år. Indira er aktivist og vil fjerne kastesystemet, et system hun mener blir holdt i hevd på grunn av mangel på kunnskap, utdanning og gjennom religionen.

– Det er historien vår som tvilholder på dette. Men noe er i ferd med å skje. Jeg tror vi som er yngre og barna våre kommer til å endre dette, sier Indira.

Hun byr på mandariner fra egne trær. I hagen vokser det frodige busker med tagetes og krysantemum. Indira kommer fra den etniske gruppen Pun Magar. De tilhører middelkastene Kshatriya og Vaisya, der du finner krigere og handelsmenn.

Heller ikke de kan besøke høykastehjem eller spise og lage mat sammen med Braminere og Chhetri.

– Selv om noe er i ferd med å skje, er vi ikke likestilt og kan verken røre mat, eller være på et sted der de koker. Og kommer vi inn på kjøkkenet, så må det i verste fall renses etterpå. Det er så galt at det er

slik, sier den unge moren, som er kaller seg aktivist og arbeider imot det som vil ta vare på kastesystemene.

– Dette skal vi fjerne, vi skal ikke ha det slik, sier hun.

– Det er de gamle som ikke vil slippe meg inn. Jeg har ikke problem med å besøke en kasteløs, eller invitere en venn fra de kasteløse hjem til meg. Men det er de eldre som bestemmer.

Hun er med i en selvhjelpsgruppe, et arbeid Strømmestiftelsen driver gjennom den lokale samarbeidsorganisasjonen SAHAS. Her kommer kvinner fra alle de forskjellige kastene sammen. De deler erfaringer, snakker om likhet og menneskerettigheter, sparer og låner og diskuterer hvordan de kan investere og putte sparepengene i noe som kan gi en inntekt.

– I disse møtene er vi alle like og det er interessant å se hvor mye vi har felles av det som opptar oss. Så har vi fått programmet Samvad. Det betyr dialog og er et fint tilbud for unge jenter. Her lærer vi at vi alle er like og at vi alle har samme menneskeverd. Samvad vil endre oss og samfunnet vårt og gjøre noe med hvordan vi tenker og forholder oss til hverandre. Det lover godt for fremtiden, sier den unge aktivisten.

Gyani Bk er kasteløs og blir hver dag minnet på at andre kaster i landsbyen ikke ser på henne som likeverdig.

Kaste ødelegger oss

35 år gamle Gyani Bk luker ugress mellom frodige kålplanter på jordstykket utenfor hjemmet. Huset står på et høydedrag med utsikt over dalen og mot Himalayafjellene i det fjerne.

Hun inviterer inn på plattingen utenfor inngangsdøren. Under taket henger rader med maiskolber. Ved fjøset like rundt hjørnet knasker en ku på tørr halm.

– Kaste ødelegger oss, sier hun. Blikket blir trist. Hun er Dalit, kasteløs, som er den laveste kasteren. Smerten av å ikke være en del av det samfunnet hun er en del av, er vond å kjenne på. Hver eneste dag blir hun minnet på at andre ikke ser på henne slik de ser på hverandre.

– Hvorfor tror noen at de er bedre enn andre? Jeg kan ikke være ved brønnen dersom det er noen fra en høyere kaste der. Jeg kan ikke gi vann til noen fra en høyere kaste og vi kan heller ikke komme hjem til noen fra en høyere kaste. Tar vi på dem eller kommer inn på kjøkkenet deres, og kommer bort i maten deres

betyr det at den er blitt uren og ødelagt, og kjøkkenet må renses. Men de kan gjerne komme til meg og spise min mat. Jeg kjenner bare at jeg blir fryktelig trist når jeg snakker om dette. Jeg forstår ikke hvorfor det er slik. Av og til lurer jeg på hvorfor jeg ble født inn i denne kasteren, sier Gyani.

Hun er med i en selvhjelpsgruppe som organisasjonen SAHAS, som Strømmestiftelsens samarbeidspartnere driver her. Her er hun sammen med andre kvinner fra alle de andre kastene i samfunnet.

– Der er vi likeverdige. Vi snakker om rettigheter og deler mat med hverandre. Og når jeg er på markedet selger jeg matvarer som alle kjøper, også de fra høyere kaste, sier hun.

Trebarnsmoren synes det er vondt å tenke på hvordan hun og familien blir sett ned på.

– Vennene mine synes kaste er galt og vil bli kvitt det. Jeg tror det blir endringer når neste generasjon kommer. Da vil det skje en forandring. Men ennå må vi leve med dette. Nå kan vi oppleve å bli diskriminert til og med på festivaler og i tempelet. Slik skal det ikke være. Kaste er et dårlig. Det er ikke godt for noen av oss, sier Gyani Bk.

Livsmestrings- skolen

I landsbyen Sirpa i Nepal er de unge jentene tilbake på skolen. Og i Samvad-klassen har de tatt opp kampen mot diskriminering, kaste, og den største utfordringen som truer dem alle – alkoholen.

TEKST OG FOTO EGIL MONGSTAD, SIRPA, NEPAL

Med øvd hånd styrer den erfarne sjåføren bilen oppover. Veien er som hugget inn i terrenget og klører seg fast til den bratte fjellsiden. Lenger ned i dalen har vi passert et bussvrak som ligger i et elvefar, og vitner om en gang det gikk galt. Sirpa, står det på kartet. Sirpa – en landsby noen timers kjøring fra byen Sulichaur, i høylandet vest i Nepal. Området er et av de minst utviklede i landet. Her stikker fjelltoppene 1700 – 1800 meter over havet. Fra landsbyen kan en skimte snøkledd tinder som vitner om at fjellkjeden Himalaya ikke er så veldig langt unna.

TILBAKE TIL SKOLEN

Det er ikke lenge siden barna ikke ville gå på skolen her. Fattigdom, sykdom, mangel på penger, svake skoler, arbeid og ekteskap – årsakene til det var så mange. Men nå har de aller fleste begynt igjen. Det er det Samvad som har gjort, sier jentene i Sunaulo samvad-gruppe i Sirpa.

DISKRIMINERING

Det er bare fem måneder siden Strømmestiftelsens partnerorganisasjonen HURAC kom til denne landsbyen og fortalte hva

livsmestringsprogrammet Samvad kunne bety for jentene og landsbyen. Her lærer de om rettigheter, plikter, helse, hygiene, ernæring, om kampen mot kastediskriminering, traficking, medgift, barneekteskap og mye mer. Fattigdommen er stor her og kastediskriminering en del av hverdagen her. Snart begynner den ene etter den andre å fortelle.

– Vi var med på en religiøs festival. Da hindupresten ikke ville gi meg thika (det røde merket i panna som i hinduismen blir gitt som en velsignelse, red.anm.) fordi jeg er kasteløs, kjente jeg hvor vondt det var, sier en. En annen forteller at hun som kasteløs blir diskriminert og sett på som uren når hun henter vann fra brønnen, eller må spise for seg selv når hun er på festivaler eller religiøse fester. – I Samvad snakker vi mye om hvor viktig det er å fjerne denne diskrimineringen, sier en av jentene.

GAMMEL SKIKK

– Å bli behandlet slik er et angrep på våre rettigheter og på oss som mennesker. Vi skjønner ikke hvorfor det skjer. De ber aldri om tilgivelse, men fortsetter bare å gjøre det. Det er de eldre som holder fast i dette. Vi har snakket med foreldre og de gamle om det. Noen vil at dette skal bort. Andre vil ikke det, forteller jentene.

Samvad har gjort at nå tør vi ta kampen mot alkoholbruk og diskriminering. Samvad gjør oss sterkere og gir oss en stemme, sier jentene i Sunaulo samvad-gruppe i Sirpa.

KAMP MOT ALKOHOL

– Men det verste er alkohol, sier de alle sammen. – Det er problem nummer en. Vi ser fedrene våre slå mødrene våre og konene og barna sine. De drikker opp pengene og ødelegger familien. Av og til har de ikke penger til å betale for skolen heller, sier jentene. De forteller at de har hatt gateteater og møter i landsbyen der alkohol er tema. – I starten var ikke de voksne glade for det. De ville styre livene sine sjøl og ville ikke at vi skulle legge oss opp i det. Andre var glade og satte pris på at vi tok det opp, forteller jentene. Nå er det blitt større bevissthet omkring alkohol og vold som et stort samfunnsproblem. Halvparten av jentene i klassen sier de bor i hjem der det fortsatt

Nå tør vi snakke om det. Samvad har gjort at vi kan det, og vist oss at vi kan kjempe for rettighetene våre og stå opp mot det som er vanskelig og urettferdig.

MUNA PARIYAR – 16 ÅR.

er store alkoholproblem.

– Men nå tør vi snakke om det. Samvad har gjort at vi kan det, og vist oss at vi kan kjempe for rettighetene våre og stå opp mot det som er vanskelig og urettferdig, sier 16 år gamle Muna Pariyar.

KJEMPER MOT URETT

– Jentene har virkelig endret seg fra å være beskjedne og forsiktede da vi begynte for fem måneder siden. Nå kan de snakke om det som er vanskelig og ta opp kampen mot urett. Noen av de voksne er kritiske og mener det vi holder på med er politikk. De sier vi er kommunister. Men vi driver ikke politikk, vi driver opplæring og undervisning i livsmestring og snakker også om

menneskerettigheter, sier Sita, lærer i Samvad-klassen.

– Nå skal jentene også lære et yrke og begynne med noe som kan gi inntekt og hjelpe både dem og familien økonomisk. Og ønskene er mange –Noen vil lære å kjøre bil, andre vi starte skjønnhetsalong, noen vil bli skredder og starte systue, andre vil begynne å veve, sier læreren.

– De fleste foreldrene er glade vi er med på dette. De ser at det skjer noe med oss og at vi alle får det bedre. For økonomisk er vi alle fattige her i Sirpa, men dette gir oss muligheter vi ikke hadde før. Det er bra, sier 13 år gamle Yam Kumari Bk.

FOTO OG TEKST: ØYSTEIN VENÅS SØRENSEN

På landsbygda i Nepal er det en stor utfordring at barn må være alene hjemme hele dagen mens foreldrene jobber. Disse to søstrene møtte jeg i Butwal i Nepal. De var tre søstre, men ble plutselig to da mellomste søster ramlet i brønnen og druknet. Åpne brønner er vanlig på landsbygda i Nepal. Vi har nå startet en barnehage i dette området. Og når lillesøster føler seg trygg nok til å være alene i barnehagen, skal storesøster få lov til å begynne på skolen igjen.

FOTO OG TEKST: KRISTIN MARIE SKAAR

I et bittelite hus i flyktningebosettingen i Palorinya, nord i Uganda bor en ung mor og hennes to barn på 11 og 7 år. Huset er laget av noen stolper og presenning. Midt mellom gryter, en slags kjøkkenkrok og noen tepper, fikk jeg øye disse to hjemmelagde bilene. Det minnet meg om mangelen på så mye, om sårbarheten i en flyktningleir, om ting vi tar for gitt. Men mest av alt vitner det om gleden av små ting, om å bruke det man har, og om barn som bare ønsker å være barn.

FOTO OG TEKST: EGI LI MONGSTAD

Det er tidlig morgen ved vannhullet landsbyen Kaniyba langt øst i Sør-Sudan. Klokken var fem om morgenen da kvinnene startet å gå den to timer lange turen til brønnen for å hente vann. En gang om dagen hver eneste dag, i 30 – 40 grader må de gå denne lange veien for å få vann. Så fyller de kannene sine, løfter hver eneste verdifulle liter ferskt rent vann forsiktig opp på hodet – og så begynner den lange veien med den tunge og livsviktige børen tilbake til landsbyen.

FOTO: MOHAMED ABDOU

I Kibamba, nord-øst for byen Dar Es Salaam i Tanzania er det stor tilflytting fra landsbygda. Mange av guttene som flytter hit slutter på skolen. Noen blir med i gjenger og klarer ikke alltid å holde seg unna trøbbel. Nå har vårt livsmestringskurs Bonga også blitt tilrettelagt for gutter, og flere har blitt med. Bildet er fra en slik klasse. Her drøfter de livets mange utfordringer, og lærer om rettigheter, helse, miljø og mye mer. Mot slutten av kurset får de opplæring i et yrke som kan gi inntekt og ikke minst verdighet.

Det er viktig å ha med næringslivet på laget når vi snakker om og arbeider for å bekjempe fattigdom, sier professor Trond Randøy ved Universitetet i Agder.

Sammen om grønne jobber

Hvordan kan næringsliv og bistand jobbe sammen for å utrydde fattigdom? Det var tema da de sammen med forskning og politikk møttes på et miniseminar i byhallen i Kristiansan. Arrangementet ble holdt i forbindelse med miljøuka i Kristiansand i oktober.

– Vi har kunnskap og kompetanse, bistanden har kontaktene og kjenner land og kultur. Sammen kan vi få til mye, sa økonomisjef Lars-Erik Harv i Returkraft i Kristiansand. På lag med Strømmestiftelsen arbeider selskapet, sammen med flere andre aktører, om et søppelprosjekt med resirkulering av plast i Mali.

Statssekretær i Utviklingsdepartementet Aksel Jakobsen var med på direkte link fra Oslo. Han la vekt på hvor viktig det er å forsterke det grønne skiftet som nå skjer, og understreket næringslivets viktige rolle i dette. Han sa også at koronapandemien har satt bærekraftsmålene og kampen mot fattigdom flere år tilbake, og vil ta flere millioner mennesker ut i fattigdom.

– Klimaendringer og klimaødeleggelser er kanskje det som nå aller mest truer vår innsats for å bekjempe fattigdom. For å snu denne utviklingen trenger vi næringslivet med på laget, sa Jakobsen.

Med på seminaret fra var også professor i internasjonal business og økonomi Trond Randøy fra Universitetet i Agder, og administrerende direktør Olav Woie i selskapet Team Teck. Selskapet leverer blant annet forbrenningsovner til maritim sektor og kan også levere ovner som forbrenner plast og avfall, for eksempel til Mali.

Ambassadør Vegar Brynildsen (i midten) flankert av ansatte ved regionskontoret i Bamako. På hans høyre side regiondirektør Rokiatou Dembele, på venstre side programsjef Mariame Kone.

Bryllupsgaven

Når kjærlighetens lenker blir smidd kan det også smies sterke bånd utover til verden. Som da Sara Caroline og Børge Larsson Christensen (bildet) giftet seg 22. august og valgte å gi noe av det de fikk i bryllupsgave til arbeidet vi blant jenter i Nepal gjennom livsmestringsprogrammet Samvad.

Vi på vår side takker de nygifte for at de ville dele noe av bryllupsgaven med jentene i Nepal. Dere er et godt eksempel og kanskje også en inspirasjon til andre som tenker å gjøre det samme. Tusen takk!

Ny ambassadør i Mali

Vegar S. Brynildsen er Norges nye ambassadør i Mali.

I oktober besøkte han Strømmestiftelsens kontor i Bamako der han ble orientert om arbeidet vårt. For ambassadøren, som tiltrådte i stillingen på ettersommeren, var møtet med Strømmestiftelsen en av de første organisasjonene han hadde møte med etter tiltredelsen.

Brynildsen signerte stiftelsens gjestebok og orienterte om at utdanning og samarbeid med sivile organisasjoner er viktige prioriteringer for norske myndigheter.

Ambassaden i Mali dekker også nabolandene Burkina Faso, Niger, Tsjad og Mauretania.

Fra venstre: Alexander Rybak, Rune Larsen, Maria Haukaas Mittet, Hans Marius Hoff Mittet og Ingrid Berg Mehus

Med hjerte for hele verden

Du har kanskje lagt merke til at vi har endret og modernisert litt på vår «gamle» logo. Vår nye logo viser med nye streker et stort hjerte som helt omslutter jordkloden vår, og understreker at vi arbeider med hjerte for hele verden.

Logoen er en utvikling av den første logoen med jordklode og hjerte. Den viste en grønn klode og et rødt hjerte plassert nederst på kloden. Den ble første gang tatt i bruk i 1996 i forbindelse med Strømmestiftelsens 20 års jubileum

Vår nye logo symboliserer at alt vårt arbeid vokser ut fra et hjerte for hele verden.

Grønt fokus på UKA i Ås

Det har gått over all forventning til tross for korona, sier Mari Gjeitnes i UKA i Ås. I år valgte studentene å samle inn penger til Strømmestiftelsen og prosjektet Grønne jobber i Mali.

Det ble arrangert flaskeinnsamling, auksjon, innsamlingsløp, og til tross for korona klarte de å gjennomføre silent-disco. Det ble en suksess, skriver Gjeitnes i en e-post.

Stille natt Hellige natt

I år er det 32 år siden julekonserteren Stille natt Hellige natt ble fremført for aller første gang. Strømmestiftelsen ble medarrangør i 1999 og siden har Stille natt Hellige natt vært en del av Strømmestiftelsens jul.

I år er det Alexander Rybak, Rune Larsen, Maria Haukaas Mittet, Hans Marius Hoff Mittet og Ingrid Berg Mehus som skal skape førjulsstemning. Med på laget er Tove Kragset på piano og Bernt Rune Stray på gitar.

I 23 kirker skal de holde 48 konserter. Turneen starter i Vår Frue kirke i Trondheim den 25. november, og avsluttes i Fagerborg kirke i Oslo den 22. desember. Siden samarbeidet med Strømmestiftelsen startet for over 20 år siden har Stille natt Hellige natt bidratt med rundt 11,5 millioner kroner til arbeide for å bekjempe fattigdom i verden.

NB! På grunn av koronapandemien blir det i år solgt kun 200 plasser til hver konsert. Billetter kan du kjøpe på: <https://www.ticketmaster.no>

Og fred på jorda

Fred på jorda var det englane song om den natta – den natta då himmelen lyste av Herrens herlegdom. Det er lenge sidan no. Men den gamle forteljinga har overlevd. Den vaknar og ord får liv og form når me på nytt, og år etter år høyrer om kor englane song og gjetarane på marka vart livande redde. Og korleis engelen trøysta dei og sa: «Vær ikkje redde!»

TEKST EGIL MONGSTAD ILLUSTRASJON AILINN YTTERDAL

Før få månader sidan, før koronapandemien, i den tida då det var trygt å reise og me kunne fare vidt; den natta

lyste stjernehimlen så sterkt over eit nattverdbord i øydemarka ein stad i Sør-Sudan. Kring bålet og rundt altaret sat store og små kroppar, nokre med klede andre nærast utan, og song dei gamle songane. Og tonane strakk seg mot stjernene og mot himmelen og det var som om heile himmelhæren var ute og lyste gjennom dei millionar av stjerner som la sitt glitrande sølvteppe over oss - og kom til oss og sa: «Ære være Gud i det høgste og fred på jorda ...»

Fred på jorda?

Og så er det ikkje fred. Det er håp - men det er ikkje fred.

Så høyrer me at gjetarane gjekk til Betlehem – og der fant dei barnet englane hadde sunge om, og dei fant han i ein stall. Det var der dei måtte ta inn, for det var ikkje husrom til den vesle familien nokon annan stad i byen...

Det er ikkje slik i vår tid – i vår tid er det husrom. I vår tid er det plass til alle. Men dørene er stengde. Tida me lever i har ikkje plass til dei som vil inn i den. Husrom er det mange av, men

landeigaren vil ikkje leige det bort. I leirar er dei no – bak piggråd og væpna vakter, i – store – kalde – våte og håplause leirar. Historia gjentek seg.

Ikkje nokon gong tidlegare har verda sett så mange menneske på flukt, – og aldri tidlegare har det velstående vesten møtt dei med så mange stengsler. No er 80 millionar, store og små, born og vaksne, gamle og unge menneske på flukt grunna uro, krig og ufred. Og talet bli 18 millionar høgare når me reknar med alle som er flyktningar på grunn av klimaendringar og naturkatastrofar.

Fred på jorda var det englane song om den natta. Den natta då stjernene skein over gjetarane – den natta då stjernene lyste over eit nattverdbord ein stad i Sør Sudan og dei gamle songane steig mot englane, mot himmelen.

Om kontinent skil oss, om hav skil oss, om landegrensar, krig og ufred skil oss – så er det ein himmel som kvelvar oss saman, også i denne julenatta... og dei gamle orda får liv ...

Og englane syng som dei song den aller første julenatta - «Ære være Gud i det høgste, og ferd på jorda blant menneske som Gud har glede i!»

Lillesøster (t.v.) løp og hentet hjelp hos politiet da storesøster Tika ble giftet bort som trettenåring.

Barnebrud på rømmen

Lillesøsterens modige innsats reddet Tika ut av et barneekteskap.
En plass i en livsmestringsgruppe kan hjelpe henne tilbake til utdanning og selvtilit.

TEKST KAREN KILANE FOTO ØYSTEIN VENÅS SØRENSEN

Akkurat hva Tika gjorde den dagen hun ble forlovet, det husker hun ikke. Hun var bare ni år og kanskje var hun ute og lekte med vennene sine. Hun var i alle fall lykkelig uvitende om at denne dagen ble det underskrevet en ekteskapskontrakt på hennes vegne. Sjøkket var derfor stort for Tika den dagen hun som trettenåring ble tatt med til sitt eget bryllup. – Det gikk sju dager før familien min kom og besøkte meg. Jeg tryglet dem om å ta meg med hjem. Jeg hadde det forferdelig, og orket ikke å være i den andre familien mer. Men mamma og pappa ville ikke bryte avtalen. Jeg har aldri kjent meg så trist og desperat før. Jeg løp inn på badet og stengte meg inne der, forteller Tika.

Tika og lillesøsteren er gode venner, og nære også i alder.

Den dagen ble lillesøster sittende målløs å høre hvor livredd den sterke og morsomme storesøsteren hennes ble. Hun var som et dyr fanget i et bur. Det kom voldsomme lyder fra badet og hun bestemte seg for å løpe til politiet etter hjelp. I kaoset var de ingen som merket at hun ble borte.

Hvor mange ganger hadde ikke storesøster reddet og trøstet henne? Nå var det hennes tur til å hjelpe.

– Dere må komme. Jeg tror søsteren min tar sitt eget liv, hikstet hun da hun kom fram til politiet.

Barneekteskap er forbudt i Nepal. Likevel skal det mye til før politiet griper inn. Men denne gangen ble politiet helt satt ut av søstrenes bønn om hjelp og ble med.

– Dere kan ikke tvinge henne til å gifte seg, sa politiet til de voksne og sendte søstrene hjem sammen med foreldrene.

Men for Tika førte det til en ny utfordring. Hun vet at hun har ført skam over familien og at ingen mann vil ha henne etter dette.

Tika måtte slutte på skolen etter at mannen hun ble tvunget til å gifte seg med og vennene hans, flere ganger hadde forsøkt å kidnappe henne. Nå har hun sluttet på skolen for hun er redd de vil kidnappe henne på vei til eller fra skolen.

Uten utdanning, ingen jobb. Uten jobb, ingen inntekt. Uten inntekt, ingen muligheter.

Når vi møter Tika, er livet vanskelig. Men det finnes håp, det har vi sett utallige eksempler på. Sammen med 12 andre jenter i landsbyen har hun blitt med i en Samvad-gruppe.

Samvad betyr dialog, og er et ni måneders livsmestringskurs for unge jenter. Vi vet av erfaring at Samvad-kurset gir jenter en helt ny og grunnleggende tro på seg selv, og de får lære et yrke slik at de kan starte en virksomhet og etter hvert også tjene egne penger.

Mens vi sitter og prater, setter Tika ord på de vanskelige følelsene. Og for første gang forteller hun til de andre i gruppa hvorfor hun ikke tør å gå til skolen. Da spretter en av de andre jentene opp.

– Vi kan jo gå sammen til skolen hele gjengen! Da tør han ikke ta deg! Vi snakker med landsbyledelsen og sier at vi trenger trygg skolevei, sier hun.

Livet kan bli utfordrende for Tika, men hun og søsteren er ikke lenger alene. Nå er de del av en gjeng med jenter som sammen vil kjempe for en trygg skolevei, en trygg hverdag og en bedre framtid!

Hjertevenn
HJELPER BARN

En treåring skal ikke få lungene ødelagt av røyk og dårlig luft på en farlig arbeidsplass. En seksåring skal ikke jobbe på en byggeplass og bære tung murstein. En tolvåring skal ikke gifte seg. Barna skal synge barnesanger av sine lungers fulle kraft, bygge lekehus i barnehagen og løpe til skolen med bøker under armen.

Som Hjertevenn hjelper du barn til en trygg hverdag, oppvekst og fremtid!

Gjennom barnehager og skoler hjelper Strømmestiftelsen barn i noen av verdens fattigste land. Bli med du og – sammen kan vi hjelpe enda flere.

Bli Hjertevenn: <https://strommestiftelsen.no/hjertevenn>

– Det har vært gøy og spennende og «flukten» var veldig realistisk, forteller Victoria Risa (t.v.) her er hun og en medelev i gang med å sette opp et skjul for regnet etter den lange «flukten».

På «flukt» i Mandal

I en mørk fjellhule sitter en «menneskesmugler» og lopper fortvilte flyktninger for verdiskaper og personlige eiendeler. Utenfor hamrer tungt høstregn ned over lauvtunge trær, og det beksvarte nattemørket gir godt skjul for mennesker på flukt.

TEKST OG FOTO EGIL MONGSTAD, MANDAL

Situasjonen beskrevet over er fra et rollespill som ble gjennomført i skogene i Mandal i høst. Der hadde SF Academy, et tilbud for Strømmestiftelsens samarbeidsskoler, et fire dagers seminar, hvor blant annet det å være på flukt var et av temaene. I et rollespill fikk elever som kom fra fire forskjellige skoler føle på kroppen hvordan det kan oppleves å være på flukt. De ble jaget av militærgrupper, ranet av korrupte militære og hjulpet over «grensen» av vennlige soldater. – Selv om det ikke var på ekte, ble vi skikkelig paranoide og redde. Vi så oss over skulderen hele tiden mens vi var på flukt og stolte ikke på noen, og foredraget om konflikten i Sør-Sudan senere på dagen, var skikkeleig spennende, sier

Celine Karlstad Lønningen og Victoria Risa, to elever fra Agder Folkehøgskole. Kurset ble avholdt på Hald Internasjonale senter i Mandal med 40 deltakere fra fire skoler. – Ideen er at kurset skal hjelpe elevene til å forstå noe av verdens urettferdighet og med det også skape et engasjement for å være med å bekjempe verdens fattigdom, forteller Øystein Venås Sørensen, fagansvarlig for skolesamarbeidet i Strømmestiftelsen. – Til vanlig har skolene med global og internasjonal linje reist med oss til et av våre prosjektland og besøkt noen av prosjektene våre. På grunn av koronapandemien, som har satt en stopper for alle slike reiser, har vi utviklet dette tilbudet. Det er ikke som et

alternativ til reise, men som et tilbud i en tid hvor alt har blitt litt annerledes. – I tillegg til rollespill får elevene to dager foredrag om Strømmestiftelsens arbeid, om fattigdom og hvordan en kan være med å bekjempe fattigdom. Tilbakemeldingene fra elever og lærere har vært positive. Mange likte særlig rollespillet, og elevene har gitt uttrykk for en bedre forståelse for hvordan det faktisk er å være på flukt, sier Sørensen. Han håper det snart vil være mulig for elevene å reise igjen. Samtidig ønsker han å utvikle dette som en aktivitet vi kan tilby samarbeidsskolene våre. – Håpet er at vi kan gjøre det samme igjen neste år, sier han.

Solenergi hjelper

– Vi har aldri hatt strøm her, sier Sara Nayigaga. Helt frem til de fikk en lampe som gir lys med solenergi har hun og familien vært avhengige av en liten parafinlampe som har gitt lys om kveldene. Men nå er alt blitt så mye enklere.

TEKST OG FOTO SOFI LUNDIN

Nå har vi godt lys, og jeg kan hjelpe barna mine med skoleoppgavene, lage mat og rydde, selv når det er mørkt. Tidligere var det vanskelig å finne ting jeg hadde mistet når det var mørkt. Nå har vi denne gode lampen. Alt vi trenger å huske er å lade den, og det er helt gratis, sier Sara med et stort smil. Hun og mannen Ronald er bønder og lever av det jorda kan gi dem. De har fem barn og bor i landsbyen Bweza i Mayuge-distriktet langt øst i Uganda.

– Jordstykket vårt er ikke stort, men der dyrker vi det vi trenger. Vi har bønner, cassava, peanøtter og soyabønner, sier 39 år gamle Sara. For henne er det viktig at barna får godt leselys, at de jobber godt med skolearbeid og gjør det bra på skolen. – Drømmen er at de får en god utdanning og kan få noen skikkelige yrker, for eksempel som lege og lærere. Jeg håper min eldste datter på 12 år kan bli lege. Da trenger jeg ikke å bekymre meg for å bli syk. Med en slik god jobb

kan hun også støtte oss økonomisk. Jeg droppet selv ut av skolen da faren min døde. Da gikk jeg i syvende klasse.

Koronapandemien og lockdown i Uganda gjorde at skolene stengte og barna våre måtte holde seg hjemme. Derfor har det blitt enda viktigere for meg å lese med barna hjemme. Lyset fra lampen vi fikk gjør både det og mye annet så mye enklere for oss. Det betyr så mye, sier Sara.

Solcellelampen har gjort livet lettere for oss, sier Sara Nayigaga. Her sitter hun i lyset fra solcellelampen sammen med tre av de fem barna.

BESØK OSS!

I nettbutikken; strommestiftelsen.no kan du kjøpe en solenergilampe. Da støtter du også skoleelever i Øst-Afrika med en lampe. De kan få enten en lik lampe som den du får, eller så få familien en solcellepakke til huset sitt.

Slik får flere enn Sara og familien hennes en god sjanse til å arbeide med lekser og gjøre hjemmearbeid på mørke kvelder.

øyeblikket

*I bøkene ligg draumen
om ein dag å vakne og skjone at
det er kunnskap
som opnar dører til ei ny von.*

TEKST EGIL MONGSTAD
FOTO HANS-JÖRGEN RAMSTEDT

Snekkardraumen

Han ville ikkje gjete kyr og passe geiter. Han ville heller gå på skule, lære og få kunnskap. Men det ville ikkje far hans.

TEKST OG FOTO EGIL MONGSTAD, KURON, SØR-SUDAN

Mark Luko drøyer om ein gong å starte som snekkar for seg sjølv. Her er han på yrkesskulen i Kuron.

Han henta meg midt i timen. Eg hadde gått på skulen eit par månader og var godt i gang i fjerde klasse. Mor ville at eg skulle gå på skulen. Ho hadde sett andre born ta utdanning og lagt merke til korleis det hadde endra dei. Dei fekk andre jobbar, blei sjåførar, sjukepleiarar og ho tenkte at det måtte være mogeleg også for hennar born. Men pappa ville eg skulle bli som han, ta vare på dyra, gjete kyrne og passe geitene. Skule var ikkje viktig, fortel 18 år gamle Mark Luko.

VIL BLI SNEKKAR

Han er nest eldst av åtte søsken. Berre han og ein yngre bror har gått på skule. No er han i tvil om broren og må slutte. – Om ikkje pappa vil betale utdanninga hans så må eg finne ein måte å gjere det. Utdanning er så viktig, seier Luko. No er han elev ved yrkesskulen i Kuron i Sør-Sudan, der han lærer å bli snekker. Skulen blir drive av Kuron Holy Trinity Peace Village – eit prosjekt satt i gang av biskop Paride Taban, og støtta av Strømmestiftelsen gjennom fleire år. Mark er frå Toposa-stammen, ein stamme der kyr betyr det meste. Jo større buskap, jo betre, og desto fleire jenter i familien, jo fleire kyr. Gutane blir lært opp til å gjete og ta vare på dyra. I tørketida er dei med til kraalen (sumarbeite red.anm) som ofte ligg fleire dagsmarsjar unna. Då kan dei være borte i fleire månader, medan jentene er heime, gjer husarbeid og passar yngre søsken.

– Når eg blir vaksen skal eg ikkje ha dyr. Eg skal gifte meg og få born og gje dei utdanning.

MARK LUKO

TRENG VERKTØY

– Når eg blir vaksen skal eg ikkje ha dyr. Eg skal gifte meg og få born og gje dei utdanning. Det er den einaste måten me kan utvikle samfunnet vårt på, seier Mark. Sjølv har han gått førskule og litt over tre år på barneskule. – Far min ser ikkje meininga med utdanning. Han vil ikkje hjelpe meg, og seier eg får gå til mor om eg treng hjelp. Hadde eg hatt verktøy no, kunne eg hjelpt han. Eg kunne bygge hus, lage stolar, senger, skap. Ein stol kan eg selje for 12000 pund (omlag 400 kr.) og tene om lag 6000 pund (200 kroner) på det. Eg kunne starte eit lite firma og bli sjølvstendig, seier Mark og drøyer om den dagen då han har det verktøyet han treng for å begynne og arbeide og klare seg sjølv.

Men verktøy kostar og pengane til det har han ikkje.

– Men det er lov å drøyme – det kostar ingen ting, seier han og smiler litt før han tek tak i eit hoggjern og ei klubbe, og arbeidar vidare på stolen han har begynt å lage. For det er dette han vil.

GI OSS MULIGHETEN

En fjerdedel av verdens befolkning er under 15 år. Det betyr at det i årene som kommer vil være et enormt behov for jobber. Samtidig vet vi at arbeidsledigheten blant unge i verden øker. En rapport fra Den internasjonale arbeidsorganisasjonen ILO viser at 172 millioner mennesker var uten arbeid i 2018. Og med koronapandemien vil tallet stige dramatisk.

Den yngste og raskest voksende befolkningen i verden finner vi i Afrika. 60 prosent av dem som bor her er under 25 år. Hvert år fremover skal 20 millioner unge mennesker på dette kontinentet inn i arbeidsmarkedet.

Befolkningsvekst og økonomisk vekst fører til mer søppel. Verdensbanken har anslått at med dagens søppelproduksjon vil mengden søppel øke med 70 prosent – fra dagens 2.01 milliarder tonn, til 3.40 milliarder tonn i 2030. Verden trenger en grønn omstilling. Det betyr at vi trenger jobber som gagnar miljøet, og produksjon av varer eller tjenester som er bærekraftige og tar vare på naturressursene.

Norge har god erfaring med avfallshåndtering og kan hjelpe sårbare land til å skape jobber av søppel, sikre fremvekst av en sirkulær økonomi og styre i retning av bærekraftig vekst. Gjennom

å forbedre avfallshåndtering og arbeide for resirkulering vil det her være mange muligheter for å utvikle nye og flere typer jobber. Det kan vi gjøre gjennom bedre systemer for innsamling av søppel, utvikle produksjonsenheter for gjenvinning av plast til produkter som kan selges og gjennom gjenvinningsanlegg for restavfall. Strømmestiftelsens prosjekt, grønne jobber i Mali er et eksempel på dette.

Bedre avfallshåndtering vil redusere presset på naturressursene og verne om miljøet. Det vil også hindre økt sårbarhet blant verdens fattigste.

Vi står overfor store utfordringer når det gjelder å håndtere den enorme avfalls- og søppelproduksjonen som skjer i verden. Ser en dette i sammenheng med det store behovet Afrika har for flere arbeidsplasser er det en vinn-vinn-situasjon å satse på utviklingen av grønne jobber. Så gi ungdom i verden muligheten, og la ikke oss som er unge i dag ta støytten som kommer dersom verden ikke tar grep.

Les mer om grønne jobber: <https://strommestiftelsen.no>

TEKST KRISTIN HALSNES - KOMMUNIKASJONSANSVARLIG I REACT

Facebook: RE:ACT
Instagram: react_norge
www.re-act.no
#hvemservedu

RE:ACT er Strømmestiftelsens ungdomsorganisasjon, et fellesskap der ungdom utfordres til å engasjere seg i temaer knyttet til miljø, bærekraft og integrering. Vår visjon er en bærekraftig og rettferdig verden fri for fattigdom. Gjennom kultur møter, engasjerende informasjonsarbeid og aktiviteter som problematiserer nordmenns forbruksmønster ønsker vi å utfordre unge på å reagere på global urettferdighet gjennom lokal handling.

Karantene hindra spreiding

Covid 19 kjenner ingen grenser. Det råkar over alt. Og sjølv om Afrika er eit kontinent som til no ser ut for å være mindre råka enn andre, vart det alvorleg for 20 år gamle Paul Adibaku.

TEKST OG FOTO ABABIKU ANNA, MOYO, UGANDA

Korona-viruset er ikkje å tulle med. Det er verkeleg. Alle må ta det på alvor. Hald avstand, bruk munnbind og vask hendene, er oppmodinga frå 20-åringen.

Paul var elev i det mannlege livsmeistringskurset Bonga i landsbyen Onyire i Moyo nord i Uganda. Han er flyktning frå Sør-Sudan og busett her saman med bestemor si. På grunn av koronapandemien fekk han ikkje arbeid etter at han hadde tatt kurs som snekkar i Bongaklassen. Han trong pengar og blei med ein onkel og nokre vener til grensebyen Nimule i Sør Sudan for å finne arbeide der. Her blei Paul smitta og svært dårleg. På veg attende til Moyo i Uganda måtte dei få hjelp og fekk tak i ein ambulans. Det redda guten.

– Eg blei så lei meg! Så langt eg veit var eg det første tilfellet med korona i Moyo. Eg blei isolert på eit smittesenter og fekk behandling i 18 døger. Dei eg var saman med måtte i karantene på sjukehuset. No er eg frisk og eg skal fortsetje å utdanne meg til snekkar. Draumen er å starte ein snikkarverkstad.

Utan Strømmestiftelsen og den lokale organisasjonen CEFORD ville ikkje dette vore mogeleg. Bonga hjalp meg til å sjå at også eg kan klare meg sjølv og bidra i samfunnet. Takk, seier Paul Adibaku og oppmodar alle om å ta korona-viruset på alvor; det er ikkje å tulle med, eg har erfart det, sier han.

Ta koronaviruset på alvor. Det er ikkje til å tulle med, seier Paul Adibaku. Her er han saman med bestemor si utanfor hytta i flyktningbusetjinga.

«PUSH GRENSENE!»

Kristine Sødal

Kristine S. Sødal
Generalsekretær

2020 HAR BLITT ÅRET DA ALT SNUDE. For ett år siden hadde jeg aldri forestilt meg en hverdag med sosial distansering, 1-metersregelen, munnbind og reiseforbud. Hva blir det neste?

«Når verden er full av hindringer, må vi pushe grensene for å komme framover», lyder slagordet

til årets Operasjon Dagsverk (OD), som i år gikk til vårt livsmestringskurs for ungdom som har flyktet fra Sør-Sudan til Uganda.

Det har vært et spesielt år for årets aksjon, med mange begrensninger som følge av koronapandemien. Mest av alt har det vært et spesielt år for Uganda og Sør-Sudan, som er hardt rammet av konsekvensene av koronakrisen, i tillegg til at situasjonen i Sør-Sudan er skjør.

Derfor var det fantastisk å se det enorme engasjementet og kreativiteten hos elever over hele landet på OD-dagen 29. oktober. Og det var veldig fint å oppleve støtten fra folk som stilte opp med OD-jobber og heiarop, og som mer enn gjerne kjøpte en «luftig» og koronavennlig OD-bolle gjennom ODs innsamlingsaksjon.

Årets OD-slagord beskriver godt situasjonen

verden er inne i nå og hva vi må gjøre. Behovet for å bekjempe fattigdom er viktigere enn noen gang. I Strømmestiftelsen snakker vi mye om «the new normal». Vi ser framover, finner nye løsninger og tilpasser programmene våre til «den nye normalen».

Og selv om koronakrisen har skapt enorme konsekvenser og tilbakeslag for verdens fattigste, er det ikke første gang vi blir nødt til å spørre oss selv: «Hva kan vi lære av dette?». Verden var i endring også før koronakrisen. Etter en kort periode med mindre aktivitet i Strømmestiftelsens programmer i Vest-Afrika, Øst-Afrika og Asia, er vi nå oppe i 82 prosent av full aktivitet. Det vil si at arbeidet vårt foregår mer eller mindre normalt, med nye justeringer og tilpasninger. Det er jeg stolt av. Det viser verdien av

å være en desentralisert organisasjon, hvor vi har kolleger og partnere ute i felt som er til stede og som ser behovene.

FNs bærekraftsmål, som skal oppnås innen 2030, er ledende for vårt arbeid, og vi har lovet å finne nye, innovative måter for å nå vår visjon om å utrydde fattigdom. Vi gir oss ikke!

Fremover vil grønn jobbskaping og sirkulær økonomi bli viktigere og viktigere i landene hvor vi jobber.

KRISTINE S. SØDAL

Strømmestiftelsen
BEKJEMPER FATTIGDOM

KJØP FINE JULEGAVER SOM GLEDER DOBBELT!

Rettferdig kaffe
kr. 150,-

Symbolske gaver
fra kr. 100,-

Skjerf fra Nepal
kr. 1095,-

Skjerf fra Nepal
kr. 1095,-

Handlenett i resirkulert bomull
kr. 150,-

Smart solcellelampe
kr. 895,-

DA BIDRAR DU I KAMPEN MOT FATTIGDOM

Årets gaver finner du på strommestiftelsen.no/nettbutikk